

INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET FÖR
FRED & FRIHET

**REMISSYTTRANDE OM NATURVÅRDSVERKETS SKRIVELSE ”EN ÖVERSYN AV
FÖRORDNINGEN (2009:907) OM MILJÖLEDNING I STATLIGA MYNDIGHETER”**

Stockholm 2021-02-22

Till:

Miljödepartementet

Per e-post till:

m.remissvar@regeringskansliet.se

m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

m.registrator@regeringskansliet.se

Diarienummer: M2020/01705/Nm

Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF, är en feministisk fredsorganisation vars syfte är att verka för en säkerhetsanalys som sätter människor och människors rätt och behov av att leva i fred och frihet från våld i centrum. Det innefattar att bekämpa grundorsakerna till krig och konflikt genom att utmana patriarkala strukturer och motverka militarisering och vapenspridning, nationalism och rasism, miljöförstöring och klimatförändringar. Vårt fokus ligger på konfliktförebyggande arbete, FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet samt nedrustning genom politisk påverkan och opinionsbildning.

IKFF är den svenska sektionen av Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) och samarbetar med systemsektioner i Nigeria, DR Kongo, Kamerun och Colombia. Organisationen finns i runt 50 länder och med huvudkontor i Genève och New York.

IKFF:s remissvar

IKFF stödjer skrivelsens förslag **4.2.1 Nya miljöledningsmyndigheter**, däremot ställer vi oss negativa till de två förslagen **4.2.2 Uppgifter som får undantas från rapportering** och **4.2.3 Fokus på direkt miljöpåverkan**.

Klimatförändringar och miljöförstöring är akuta hot som måste bemötas på ett strukturellt plan. Vi måste radikalt ställa om våra samhällen och integrera frågan på alla områden.

2018 varnade FN:s klimatpanel att vi har 12 år på oss att göra en radikal omställning för att klara 1,5-gradersmålet. Klockan tappar. Klimatpanelen upplyste även om att 1,5 – 2-gradersmålet är överkomligt och genomförbart även om det ligger vid det mest ambitiösa slutet av Parisavtalets löfte. Men det bör påpekas att även vid 1,5 - 2 graders uppvärmning kommer konsekvenserna att vara omfattande. Några av de effekter som den samlade forskningen slår fast kommer att inträffa vid en uppvärmning på 1,5 - 2 grader är: värmeböljor, stigande havsytta, döda korallrev, förändrat ekosystem, minskade skördar, och obeboeliga områden.¹

I Arktis, som norra Sverige tillhör, går uppvärmningen dubbelt till tre gånger så snabbt och medeltemperaturen där har redan ökat med över 2 grader. Ett ekosystem som pekas ut som särskilt känsligt för förändrade ekosystem är den boreala skogen i Nordeuropa, alltså den gran- och tallskog som vi har mycket av här i Sverige.²

I Sveriges strategi för den arktiska regionen lyfts vikten av klimat- och miljöarbetet i Arktis som central för svensk utrikespolitik; en välmående arktisk region som en del av Sveriges trygghet, samt att Arktis ska präglas av fred, säkerhet och stabilitet.³ I strategin står även att: ”(r)egeringen kommer fortsatt att stärka Sveriges militära förmåga att verka i de norra delarna av Sverige och angränsande områden”,⁴ vilket ytterligare tydliggör vikten av försvarsmaktens miljö- och klimatarbete för att bekämpa klimatförändringarna i Arktis. Detta arbete är också viktigt ur ett freds- och säkerhetspolitiskt perspektiv, då det finns en tydlig länk mellan klimatförändringar och ökad osäkerhet och konflikt.

Det är därför dags att höja ambitionsnivån och ”stärka de statliga myndigheternas roll i arbetet för att nå de nationella miljömålen samt bidra till genomförandet av miljödimensionen i FN:s globala mål för hållbar utveckling (Agenda 2030)”, vilket också var syftet bakom Naturvårdsverkets uppdrag.

I arbetet med att möta klimatutmaningen har Sverige antagit ett internationellt sett ambitiöst klimatpolitiskt ramverk. 2019 presenterade regeringen Sveriges första klimathandlingsplan som anger att landet ska ta en ledande roll i det globala genomförandet av Parisavtalet och Agenda 2030. Den nationella klimatpolitiken ska harmoniseras med Sveriges politik för global utveckling (PGU). Regeringen har också ambitionen att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsnation. Sverige, ett land med höga utsläpp per capita, har enligt Parisavtalet en skyldighet att skyndsamt minska

---

¹ Naturskyddsforeningen, Den globala uppvärmningens konsekvenser (senast uppdaterad 2021): <https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/klimat/konsekvenser-global-uppvarmning>

² Ibid

³ Regeringskansliet, Sveriges strategi för den arktiska regionen (2020): www.regeringen.se/4a8e8c/contentassets/2c099049a492447b81829eb3f2b8033c/arktisstrategi2020.pdf

⁴Ibid, s.21

utsläppen. Nu är det därför viktigt att växla upp ambitionsnivån och börja implementera dessa ramverk och åtaganden i all verksamhet och politik.

Hållbar och samstämmig politik

De globala målen för hållbar utveckling antogs av världens stater den 25:e september 2015. Sedan 1 januari 2016 fungerar målen i Agenda 2030 som en övergripande inriktning för det internationella samfundets arbete för hållbar utveckling. Agenda 2030 ska enligt den svenska regeringen vara styrande för alla departement, kommuner och landsting och för den svenska politiken överlag, både nationellt och lokalt, samt kopplas till nystarten för PGU. Förutom de mål som är direkta miljö- och klimatmål, har Sverige även relevanta åtaganden under mål 16 och 17, som berör fredliga och inkluderande samhällen respektive samstämmighet och att bekämpa målkonflikter.

En samstämmig politik för global hållbar utveckling handlar om att alla politikområden strävar åt samma håll. Det innebär att målkonflikter alltid ska analyseras och hanteras systematiskt i alla processer, och att synergier eftersträvas. Detta är en förutsättning för att nå de 17 globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. 2003 fattade en enhällig riksdag beslut om Sveriges politik för global utveckling, PGU. Det var en banbrytande politik som Sverige var först i världen med.

Ett annat centralt inslag i både Agenda 2030 och PGU är vikten av en utveckling som sker inom planetens gränser. Sociala orättvisor och fattigdom kan inte bekämpas om inte de miljö- och klimatmässiga utmaningarna hanteras och vice versa. Detta visar på att undantag i miljö- och klimatarbetet inte bara kommer att bidra till förödande resultat för klimatet utan även är direkt länkade till andra frågor så som fattigdomsbekämpning och jämställdhet.

För att Sverige ska kunna vara ledande i genomförandet av Agenda 2030⁵ samt driva på för ett ambitiöst genomförande av Parisavtalet krävs att alla samhällets delar är med och arbetar åt samma håll.⁶ Försvarsmakten är Sveriges näst största myndighet. Vi håller med om att det skapar otydlighet att Försvarsmakten idag inte omfattas av förordningen, särskilt i ljuset av dess roll som särskild miljöledningsmyndighet. Om Sverige menar allvar med arbetet för att nå de nationella miljömålen och de globala målen för hållbar utveckling är det orimligt att fortsatt undanta en så stor aktör som Försvarsmakten från den styrning och de redovisningskrav som gäller för samtliga andra större myndigheter i Sverige.

Säkerhetshotet

Det finns utöver ovan nämnda argument särskilda skäl till varför just Försvarsmakten inte bör undantas den styrning som det skulle innebära att omfattas av miljöledningsförordningen.

För det första genomgår det militära försvaret en historisk upprustning, vilket innebär en väsentlig utökning av verksamheten de kommande åren. Myndighetens storlek, verksamhet och den planerade upprustningen ger skäl att anta att myndighetens miljö- och klimatpåverkan både är betydande och

⁵ Regeringens handlingsplan för Agenda 2030 2018-2020:
<https://www.regeringen.se/49e20a/contentassets/60a67ba0ec8a4f27b04cc4098fa6f9fa/handlingsplan-agenda-2030.pdf>, s.3

⁶ Detta konstateras också i regeringens klimatpolitiska handlingsplan: "Alla politikområden måste dra åt samma håll. Vi når inte klimatmålen om vi gasar och bromsar samtidigt".
<https://www.regeringen.se/49c770/contentassets/b0f74b9a2a024cfc1ea42966963abfb/en-samlad-politik-for-klimatet---en-sammanfattning-av-regeringens-klimatpolitiska-handlingsplan.pdf>, s.5

kommer att öka. 2017 släppte försvarsmakten ut nästan 226 000 ton koldioxid, enligt myndighetens egen redovisning. Det motsvarar utsläppen från samtliga invånare i en medelstor svensk stad.⁷ I och med den upprustning av försvarsmakten som idag pågår väntas utsläppen öka markant.

För det andra motiveras Försvarsmaktens verksamhet av att dess uppdrag är att skapa militär säkerhet. Det är av stor vikt att detta uppdrag inte utförs på bekostnad av andra former av säkerhet, eller att det spär på icke-militära säkerhetshot. Klimatförändringarna är ett av de största säkerhetshoten mot Sverige och vår planet, något som bland annat uppmärksammas i Sveriges nationella säkerhetsstrategi, som även slår fast att ”På inget annat område är behovet av förebyggande större och mer uppenbart.”⁸ Därtill lyfter säkerhetsstrategin också specifikt vikten av målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och de globala klimatavtalen. Det finns stora risker att Försvarsmakten i sin strävan efter militär säkerhet bidrar till klimatosäkerhet. Förutom att klimatosäkerhet i sig är förödande bidrar även denna till ökade militära säkerhetshot. Klimatförändringar är en faktor bakom konflikter och våld. De är, och kommer alltmer att bli, en faktor till migration och knappa resurser, som i sin tur kan leda till konflikter. FN:s miljöprogram (UNEP) har uppskattat att minst 40 procent av alla inomstatliga konflikter under de senaste 60 åren har haft en direkt koppling till naturresurser. Då många svikande stater nu upplever ytterligare påfrestningar och press på grund av klimatförändringar - inklusive ökad resursbrist och livsmedelsosäkerhet – föreligger det risk för att befintliga spänningar förvärras eller att nya konflikter uppstår.

Då kvinnor utgör en oproportionerligt stor andel av världens fattiga drabbar klimatförändringarnas konsekvenser kvinnor i större utsträckning än män.⁹ Kopplingarna mellan klimatförändringar, patriarkala och globala maktstrukturer, och militarism behöver synliggöras. Vi måste inse hur dessa maktstrukturer, som bygger på exploatering av människor och natur, står i vägen för att kunna bemöta klimatförändringar på ett effektivt sätt och säkerställa en jämställd klimatomställning. Sveriges feministiska regering är tydliga med att ”Jämställdhetsanalyser ska präglade allt vårt agerande, alla våra reformer, alla våra förslag”.¹⁰ Vid analyser och beslut som rör Försvarsmaktens miljö- och klimatpåverkan, bör dess påverkan på den globala jämställdheten tas i tydligt beaktande. Detta perspektiv stärks också av Sveriges feministiska utrikespolitik som bland annat i sina fokusområden för 2020 belyser att Sverige ska arbeta för jämställdhetsintegrering och för kvinnors och flickors inflytande i miljö- och klimatarbetet och kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter i klimatarbetet.¹¹

---

⁷ ETC, Försvarets klimatutsläpp är lika stora som en hel stad, 18 mars 2019: www.etc.se/klimat/forsvarets-klimatutslapp-ar-lika-stora-som-en-hel-stad

⁸ Regeringens nationella säkerhetsstrategi:

<https://www.regeringen.se/48db21/globalassets/regeringen/block/aktualitetsblock/statsradsberedningen/nationell-sakerhetsstrategi.pdf>, s.25

⁹ Inter-Agency Network on Women and Gender Equality (IANWGE), Gender Equality and Climate Change (2010): https://www.un.org/womenwatch/feature/climate_change/ och FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur (UNESCO), Climate Change and Gender Equality (2017): <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/priority-areas/gender-and-science/cross-cutting-issues/climate-change-and-gender-equality/context/>

¹⁰ Regeringskansliet, ”Jämställdhet – en självklarhet i ett modernt välfärdssamhälle, för rättvisa och ekonomisk utveckling” (2019): www.regeringen.se/4938a2/globalassets/regeringen/bilder/socialdepartementet/tidigare-politikomraden-och-politiker/jamstalldhet/feministisk-regering/informationsblad-feministisk-regering-mars-2019.pdf, s.1

¹¹ Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2020”:

<https://www.regeringen.se/4a75cc/contentassets/a3e1b2ac93924979b27d00ec7854a0c7/utrikesforvaltningens-handlingsplan-for-feministisk-utrikespolitik-20192022-med-inriktning-och-atgarder-for-ar-2020.pdf>, s.5 & 12

Därtill bidrar även klimatförändringarna till terrorism och auktoritära ledare, vilka är direkta hot mot den nationella säkerheten. Klimatförändringarna är en så kallad "threat multiplier" som bidrar till spridning av terrorism och auktoritära ledare. I en rapport från amerikanska Försvarsdepartementet 2014 identifieras klimatförändringarna som en viktig faktor till länders instabilitet som i sin tur leder till omfattande migration, skadar infrastrukturen och leder till spridning av sjukdomar, som i sin tur banar väg för extremistiska ideologier och förhållanden som främjar terrorism.¹² Försvarsmaktens klimat- och miljöarbetet kommer därmed ha direkt inverkan på både icke-militära säkerhetshot och militära säkerhetshot. Mot bakgrund av detta och försvarsmaktens uppdrag att främja Sveriges säkerhet är det av stor vikt att det säkerställs att Försvarsmaktens egna verksamhet inte bidrar till dessa säkerhetsrisker som klimatförändringarna innebär för Sverige och världen. Myndighetens klimat- och miljöpåverkan behöver utvärderas, redovisas och utsättas för ett systematiskt förbättringsarbete.

Det finns tydliga tecken på att Försvarsmaktens interna miljöledningssystem inte är tillräckligt. Även vad gäller myndighetens redovisning finns mycket att önska för att möjliggöra en demokratisk debatt samt ett effektivt svenskt klimatarbete. Försvarsmakten redovisar till exempel inte sina samlade utsläpp av växthusgaser, sina konsumtionsbaserade utsläpp eller utsläpp av internationell verksamhet.¹³

Därmed håller vi inte med om förslaget att uppgifter ska kunna undantas rapportering (**4.2.2 Uppgifter som får undantas från rapportering**). Det är av stor vikt att Försvarsmaktens inkludering i miljöledningsförordningen görs utan undantag. Möjligheter till undantag från kraven om ambitionshöjning, redovisning och systematiskt miljöarbete riskerar att undergräva arbetet mot att nå miljömålen och motverka syftet med att inkludera Försvarsmakten i förordningen. Militära verksamheter undantas ofta från klimat- och miljömål och dess påverkan står ofta utan insyn och utan möjlighet till lokalt, demokratiskt inflytande. Även Sveriges militära produktions-, test- och övningsverksamhet påverkar den lokala miljön och djurlivet, exempelvis genom utsläpp och höga bullernivåer, genom att sätta hinder för utbyggnad av vindkraftverk i Östersjön,¹⁴ förorena Vättern och genomföra koldioxidtung internationella övningar.

Det är av stor vikt att transparensen kring svenska myndigheters klimat- och miljöpåverkan är så stor som möjligt. Det är både en demokratisk fråga om rätten till insyn samt en fråga om klimatsäkerhet. Finns omfattande utsläpp som inte redovisas är detta ett hinder mot att nå upp till Sveriges miljö- och klimatåtaganden.

Det finns uppenbara risker med att tillåta undantag från rapporteringskraven då detta riskerar att leda till att omfattande data utelämnas, något som delvis skulle motverka syftet med att se till att inkludera samtliga stora myndigheter i förordningen. Vissa specifika data bör dock kunna undantas om det finns särskilda skäl till det, om myndighetens totala utsläpp och påverkan ändå redovisas. Det är av stor vikt också för att de uppgifter och de data som inte redovisas öppet ändå ska finnas med i Sveriges nationella sammanställningar av den totala klimat- och miljöpåverkan. Denna data måste därmed

---

¹² Worland, J, Why Climate Change and Terrorism Are Connected (2015): <https://time.com/4113801/climate-change-terrorism/>

¹³ För redogörelse kring Försvarsmaktens klimatmål och klimatarbete under det egna miljöledningssystemet, se: <https://www.svenskafreds.se/frikortet/>

¹⁴ Darpö, J, "Hur många fick lov? Och varför fick de andra nobben? - Statistik och betraktelser över tillstånd till vindkraft på land och till havs" (2020), Uppsala universitet: <https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/forskning/forskning-for-miljomalen/betraktelse-tillstand-vindkraft.pdf>, s.27

fortfarande sammanställas och rapporteras på aggregerad nivå, även i de fall det bedöms att mer detaljerad information inte kan göras offentlig. Det är också av stor vikt att samtliga beslut om att inte öppet redovisa vissa data kan prövas och att det blir tydligt hur de intressen som talar mot att redovisa vägs mot det demokratiska värdet i att möjliggöra insyn samt mot de fördelar som tydlig, samstämmig och detaljerad data ger för att kunna följa upp Sveriges miljö- och klimatarbete.

Vi håller därmed inte heller med om förslaget om att fokus i förordningen ska ligga på direkt miljöpåverkan (**4.2.3 Fokus på direkt miljöpåverkan**). Indirekt miljöpåverkan behöver fortsatt vara en del av miljöledningsförordningen. Problem med otydlighet bör istället hanteras genom en tydligare definition av begreppet indirekt miljöpåverkan.

Att ta bort myndigheternas ansvar för indirekt miljöpåverkan från miljöledningsförordningen riskerar att minska fokus på livscykelperspektiv och miljömässig upphandling, båda perspektiv som kräver hänsyn till myndigheternas miljöpåverkan utanför den egna organisationen. Om ansvaret för indirekt miljöpåverkan tas bort ur förordningen ser vi risker med stora tolkningsproblem vad gäller att avgöra var gränsen går för varje myndighets miljöansvar. En tydligare definition av indirekt miljöpåverkan kan vara ett sätt att lösa problemet med vad som beskrivs som en svårhanterlig och alltför vid definition.

Slutligen vill vi även belysa att av de instanser¹⁵ som inbjöds att lämna in ett remissvar var ingen instans från civilsamhälle, som ur olika perspektiv arbetar med miljö/klimat eller säkerhetsfrågor. Civilsamhället har en avgörande roll i arbetet för att uppnå de globala målen för hållbar utveckling. Med civilsamhällets expertis och dess samhällsviktiga uppdrag att granska och utkräva ansvar, anser vi att civilsamhällesaktörer bör vara en självklar part att inbjudas att inkomma med remissvar.

---

¹⁵ Regeringskansliet - M2020/0170ti/Nm, Remiss av Naturvårdsverkets förslag till revideringar av miljöledningsförordningen (2020): www.regeringen.se/4ad669/contentassets/d3fda11d78c542bbb2b1a53fc427eea2/remissmissiv.pdf